

## ספר דברים

### ראב"ן שאלות ותשובות (בתחילת הספר) סימן לד

דאפילו מאן דלא דריש סמוכין בכל התורה, במשנה תורה דריש, וטעמא משום דכל התורה מפי הגבורה נאמרה ואין מוקדם ומאוחר אבל משה שסידר משנה תורה פרשה אחר פרשה לא סידר אלא להדרש

### שיטה מקובצת מסכת ברכות דף כא עמוד ב

אפילו מאן דלא דריש סמוכין בכל התורה כולה במשנה תורה דריש. טעמא משום דמשנה תורה דברי משה הן. ואף על פי שכולן נאמרו מפי הגבורה מכל מקום כיון שכבר נאמרו תחלה בסדור אחר ועכשיו חוזר ואומר בסדור אחר ודאי כשסומך הדברים זה לזה לדרשא נסמכו כיון שאינם סדורין בסידור ראשון:

### ספר תפארת ישראל פרק מג

וקודם שבאנו לבאר דבר זה, ראוי לך לדעת ההפרש שיש בין משנה תורה, אשר בה גם הדברות השניות (דברים ה, ו - יח), ובין שאר התורה. במסכת מגילה בפרק בתרא (לא א), אין מפסיקים בקללות. וקאמר אביי (מגילה לא ב), לא שנו אלא בקללות שבתורת כהנים, אבל בקללות שבמשנה תורה מפסיקין, ואין בכך כלום. מאי טעמא, הללו מפי הקב"ה נאמרו, ובלשון רבים נאמרו. והללו משה מפי עצמו אמרן, ובלשון יחיד, עד כאן. ואין הכונה בזה חס ושלום שיאמר משה דבר מפי עצמו, אף אות אחת. רק ההפרש שיש בין המשנה התורה, ובין שאר התורה. כי התורה שנתן השם יתברך לישראל, יש בה שתי בחינות; הבחינה האחת, מצד השם יתברך, אשר הוא נותן התורה. הבחינה השנית, מצד ישראל, המקבלים את התורה. ואם היה אחד נותן לחבירו דבר, והם שוים במדרגה, אין כאן רק בחינה אחת, כי שניהם שוים במעלה. אבל כאשר השם יתברך, שהוא על הכל, נתן התורה לישראל, והם בארץ, אי אפשר שלא יהיה כאן בחינה מיוחדת מצד הנותן, ובחינה אחרת מצד המקבל. ולפיכך התורה כולה, חוץ ממשנה תורה, שהוא החומש האחרון, ראוי שימצא בה הבחינה מצד הנותן. כי המקבל מקבל בסוף, כאשר גמר הנותן את דבריו, ואז המקבל מקבל. ולפיכך נקרא "משנה תורה", כאילו היה דבר מיוחד, שהוא מצד המקבל. ויש בחינה מצד המקבל, דכתיב במשנה תורה (דברים א, ה) "הואל משה באר את התורה הזאת", כי המקבל הוא צריך יותר פירוש וביאור. וזהו ההפרש אשר יש בין התורה ובין משנה תורה. ולפיכך כל דבור שנאמר בתורה, אף שמשה היה מדבר אותו, מכל מקום היה כאילו השם יתברך מדבר. כי כל התורה, שכך גזר וכך צוה השם יתברך, והיה השם יתברך נותן הדבור בפיו. וכמו שכתבו בעשרה דברות (שמות יט, יט) "משה ידבר והאלהים יעננו בקול". וכך היה בכל דבור שהיה מדבר משה, השם יתברך שם הדבור בפיו. אבל משנה תורה היה מדבר משה מעצמו, כמו השליח כאשר צוה לו המשלח. וזה פירוש מה שאמרו חכמים (מגילה לא ב) 'קללות שבמשנה תורה משה מפי עצמו אמרם'. כלומר, שלא היה השם יתברך נותן הדבור בפיו, שלא היה "משנה תורה" רק לקבל את התורה, והקבלה הוא על ידי מי שקרוב אל המקבל, כי המקבל הוא עיקר במשנה תורה. לכך היה זה על ידי משה רבינו עליו השלום, שהוא קרוב אל המקבל. כלל הדבר, כי השם יתברך נתן התורה, וישראל היו מקבלים אותה. והקבלה היא בסוף, וזהו "משנה תורה", שהיא בסוף. ולכך הדבור הוא כפי הראוי אל המקבל, כי המקבל הוא עיקר שם, דהיינו כי משנה תורה לאוסופי אתי (חולין סג ב), לבאר יותר כאשר ראוי למקבל. וזהו עיקר גדול. ובזה יתורץ כל החלופים והשנויים שהם בדברות אחרונות.

רצה להביט בו בטוה עשה אוחו אלם למען יהיה מקום לעשות בו גם אח"כ לעת הטרך . ו"ש ית' אליו אם אין אהה איש דברים אל תמוש הלא אנכי בראתי כל פיות שנעולם . הרצן בזה לכל יאמר ללכבו שכל השטויים המה מששת ימי בראשית לא כן כ"א אנכי בראתי כל פיות שנעולם כלומר בראתי את כל בני אדם נשוא צפה דובר . וזהו ואני עשיתי אלם למי שחפצתי כלומר האלמים אשר אתה רואה דע לך כי אני אני הוא עשיתי עתה בעבור להשלים חפצי ע"י . וזהו ואם חפצתי שתהיה איש דברים היה כמו כן כלומר לא הייתי צריך לעשות לך מאומה כי אם היית כמו כן פי' היית נשאר עומד על הבחינה הראשונה שזה לכל איש אלם לעשות כך גם אני חפץ . ו"ש ית' למשה מי שם פה לאדם בזמן העבר היונו בעת הברואה או מי ישוב אלם בזמן העתיד המה המקרים המתחדשים הלא אנכי ה' כלומר הלא אנכי חסרתי ממנו עתה מה שנתתי לו כבר ובע"כ כי יש לי בזה כוונה הכרחית . וזהו ועתה לך ואנכי אהיה עם סוף והוריתיך אשר תדבר ובה מדרשם ז"ל מורה אני דברים לתוך סוף . וז"ש ז"ל (שמות רבה ה') ואחר בלו משה ואהרן אל פרעה פרעה עשה סעודה ביום גנוסין שלו ובאו אללו מלכים רבים בעערות והכניעו לפניו באו עבדיו ואמרו לו ב' זקנים עומדים על הפתח ב' ויבואו משה ואהרן שלח עמי ב' ולא עטרוהו בעטרות ב' והוא פלא איך לא צוה להמיתם תיכף על העלבון הגדול הזה שהשיג מהם . אבל הוא הדבר שאמרנו כי מיד בראותו משה עומד ומדבר לפניו ושפתיו ברור מללו כה אמר ה' שלח עמי ב' גרתי ופל עליו פחד ורעד כי הלא ידעו את משה שהוא כבוד פה איט יכול לדבר ועתה הוא מדבר צחות ונתפעל בעצמו למאד . (וזה יתרון לפרעה על בלעם הרשע כי האחון הוכיחה את בלעם כאשר פתח ה' את פיה ותדבר עם בלעם ובלעם השיב דברים אל האחון ולא נתפעל מאומה ואמרה לו הלא אנכי אתונך ב' ההסכן הסכנתי ב' כלומר איך לא תשים לבך על ענין נפלא כזה שידבר הסום עם האדם הרוכב

עליו ובכוונה וכודון לב ועריצת נפשו עשה הפקח הזה בערמה והתחזק לבלי יתפעל מאומה נגד זקני מואב וזקני מדן למען יחשבו הם שהוא רגיל בכך ודרטו תמיד לדבר עם האחון והאחון משיב לו ע"ז אמרה לו הלא אנכי אתונך הלא אינני רק סום ככל הסוסיים וכל החמורים ההסכן הסכנתי ב' . וזהו ואנכי אהיה עם סוף כי הקב"ה רצה לאמת הדבר לעין כל אשר הדברים אשר ידבר משה אינם מדברי משה כי אין לו כח הדבור והוא כבוד פה וכבוד לשון וכאשר היה מדבר בשם ה' הלא שפתיו ברור מללו והיה מדבר כהוגן ואם כן ראו כלם שהקב"ה מדבר מגורו של משה . וזהו ואנכי אהיה עם סוף היינו כי אני בעצמי אדבר מגרוך וכמאמר המדרש הגובר מורה אני דברים לתוך סוף כמורה דברים לגרוט בעת דברו בשליחותו של הקב"ה :

והנה שאלתי את פי מו"ר הוא רבינו הקדוש הגאון החסיד מו"ה אל"י מוולנא זטק"ל מה ההבדל בין התורה הקדושה ובין משנה תורה ואמר לי כי הארבעה ספרים הראשונים היו נשמעים מפי הקב"ה בעצמו דרך גרונו של משה לא כן ספר דברים היו ישראל שומעים את דברי הספר הזה כאשר שמעו דברי הנביאים אשר אמר משה אשר הקב"ה אמר אל הנביא ביום וליום מחר הלך הנביא והשמיע החזון אל ישראל וא"כ בעת אשר דבר הנביא אל העם כבר היה נעתק ממנו הדבור האלהי כן היה ספר דברים נשמע אל ישראל מפי משרע"ה בעצמו \* :

והוא אמרם ז"ל במדרש (ריש פרשתנו) מרפא לשון עץ חיים הבי משה ב' כיון שזכה לתורה נתרפא לשונו והתחיל לדבר דברים שנאמר אלה הדברים אשר דבר משה כי מתחלה היה ההכרח שיהיה משה כבוד פה למען ידעו ישראל ויתברר להם אשר הדברים היוצאים מפיו וטעמם ומתיקוהם המה מנועם ז"ו העליון ב"הולא המתקת פי המדבר אליהם כי איט יכול לדבר מאומה כל זה היה משה צריך בעת אמר מצות התורה אל ב"י פעם ראשונה אבל עתה בנבוא משה להחזיר התורה פעם

יריעות האהל

(\* אמר הכותב עיינתי באדרת אליהו של רבינו הקדוש על התורה ולא מלאתי שמה הדברים האלה אשר שמע מו"ר ז"ל מפי הקדוש אבל מלאתי כדברים האלה לאחד קדוש מדבר הגאון מהר"ל מפרגא זוק"ל (בס' הסארה ישראל סרק מ"ג) על מאחז"ל (מגילה ל"א ב') אין משסיקין בקללות אמר אביי לא שצ אלא בקללות שבתורת כהנים אבל בקללות שנמשנה תורה משסיקין ואין בכך כלום מאי טעמא הללו מפי הקב"ה נאמרו והללו משה מפי עצמו אמרן . ר"ל כי כל התורה היה השי"ת נותן הדבור בפיו של משה כמ"ש משה ידבר והאלהים יענו בקול אבל משנה תורה היה משה מדבר מעצמו כמו הבלית שמדבר כאשר טע לו המשלה . וזהו מפי עצמו אמרן שלא היה השי"ת נותן הדבר בפיו עכ"ל . אבל ראה זה מלאחי בבאוריו שדפסו (ריש ס' דברים) כי הספוקים הראשונים של חמשה ספרי התורה הם רומזים על המערה פסוק ראשון של ס' בראשית יש בו ז' חיבות בראשית כלא אלהים את השמים ואת הארץ ז' חיבות נגד ז' קני מטרה . ואלה שמוט ב' י"א חיבות נגד ז' י"א פסוקים ויקרא ס' חיבות נגד ס' פסוקים . במדבר י"א חיבות ועם הכולל י"א נגד ח"י ספחים . אלה הדברים כ"ב חיבות נגד כ"ב נביעים (ע"י אדרת אליהו) ואני שמעתי פעם עזא שרמו המדרש (ריש בראשית) על מאמר ויאמר אלהים יהי אור הה"ד פתח דבריך יאיר שהרצן צוה לרמוז על פתח דברי התורה הייט הספוקים הראשונים אשר נאמשה חלקי הסורה המה רומזים על המערה :

### שו"ת חתם סופר חלק ב (יורה דעה) סימן שנו

נחזור להנ"ל כל התורה כולה ראינו בעינינו חוץ מפ' בלעם מי הגיד לנו מה הי' בין מלך מואב ובין קוסם אחד בלעם שבא אליו אל ארצו ולמה בא ומי הביאו ומי ידע שבנה מזבחות ושרצה לקלל ונהפך לברכה מי בא בסודם וישראל הי' שרוים במדבר ואם הם עמדו בארץ מואב בראש הפסגה וראו למטה אל המדבר למרחוק מאין ידעו יושבי מדבר שמביטים עליהם מראש ההר הזה ושמנחשים עליהם ואפי' מרע"ה לא ידע ורק מפה הקב"ה ית"ש נכתבו הדברים והנביא צווח זכר נא מה יעץ בלק וגו' והנה המאמין בכל התורה ובמצותיה רק מסתפק בפ' בלעם הרי הוא כופר בה' אלקינו ה' אחד ולא יאמר אדם שפ' בלעם היא עיקר מעיקרי התורה שבנו עליו בנין ומ"מ הכופר בה כופר בעיקר וה"ה ומכ"ש בגאולה אחרונה המפורשת מפי ה' למרע"ה אם יהי' נדחך בקצה השמים וגו' וכפר אדמתו עמו וכיוצא בו.

### שו"ת מהרש"ם חלק א סימן ריג

הרב וכו' מו"ה יצחק ווייס נ"י בעהמח"ס אבני בית היוצר בפרעשבורג אונגרין.  
מכתבו הגיעני וע"ד שאלתו שלא השלים פ' שמות עם הציבור ונדחית על פרשה השניה אם להקדים פרשה של השבוע לפ' הקודמת והביא מהכר"ש סימן קל"ה בשם צ"ה ולש"ח. והנה אני מצאתי בתשו' צ"צ סימן קכ"ו שהאריך בענין הפטרת פינחס דברי ירמיה שלא נקריט ע"פ טעות אם להשלים בפ' שמעו (לש"ק פ' מטות ומ') והאריך שם מהא דתדיר ושאינו תדיר כדין תפלה אבל כיון שהם סמוכין זה לזה ואין ביניהם הפסק יש להתחיל דברי ירמיה ויקרא כאחת עם שמעו כדי שלא יקראם שלא כסדר ע"ש באורך. ומבואר דבנ"ד אם בשבת שניה ישלימנה יתחיל פ' הקודמת ויקרא כסדרן אבל אם אחר כמה שבועות ישלים אז יקרא קודם פ' השבוע כדין תדיר ושאינו תדיר.  
אולם יש לי לדון דכיון שיש לפנינו דין תדיר ושאינו תדיר קודם אלא דמשום דלא לקרות שלא כסדר אמרי' דיתחיל פ' הקודמת והרי קיימא לן דבתרי ענינים אין מוקדם ומאוחר בתורה אם כן מאן יימר דהכי הוא שלא כסדרן?  
וכבר תמה בשו"ת משיבת נפש האו"ח סימן ב' בהא דפרשיות שבתפלין שלכסד"ר = שלא כסדרן = פסול דהא אין מוקדם ומאוחר בתורה ע"ש. אבל י"ל דכיון דפסול שלכס"ד מה"ת כמ"ש במש"ז או"ח רס"י ל"ב ודלא כמ"ש במש"ז רס"י ס"ד אם כן נהי דאמו"ב = דאין מוקדם ומאוחר בתורה = מכל מקום מספיקא שמא פרשיות אלו נאמרו כראוי לכן לא יצא. אבל הכא דיש לפנינו מעלת תדיר וכו' אלא דאיכא כנגדה מעלת קריאה כסדר אם כן כיון דאין מוקדם ומאוחר וכו' שוב אי אפשר לדחות מספק מעלת תדיר. ועפ"ז יש לדון דלפמ"ש בהגהת רב"ר ליבמות ד' בשם ראב"ן סימן ל"ד דבמשנה תורה יש מוקדם ומאוחר גם בתרי ענינים אם כן במ"ת = במשנה תורה = שוב יהיה הדין שיקרא פ' הקודמת גם היכא דמשלים אחר כמה שבועות. מה שאין כן בד' חומשים הקודמים. ועתוס' ברכות י"ד ב' ד"ה למה קדמה וכו' דמוכח דלא כהראב"ן.

אולם עוד יש לדון דמעלת תדיר וכו' נהי דאינו מעכב בדיעבד כמ"ש התוספות במנחות (מ"ט ב') ועתוס' יומא (ל"ד א') ד"ה העולה וכו' ותשו' שאג"א סימן כ' מכל מקום בכה"ג דאיכא חובת היום ותשלומין הרי מבואר בט"ז או"ח סימן ק"ח וסימן תרפ"ד דבכה"ג גם דיעבד לא יצא בהקדים התשלומין והרי בקורא בתורה הקורא למפרע יצא כמ"ש בתורי"ד = בתוס' רי"ד = למגלה (י"ז) וכ"ה בש"ע /או"ח/ סימן (קל"ז ס"ג). אם כן פשיטא דיש להקדים חובת היום גם בסדר מ"ת ואף דקריאת שמו"ת = שנים מקרא ואחד תרגום = איננה חובה כקריאת התורה מכל מקום מאן דשווייה עליה חובה נראה דמקדים חובת היום בכל גווני. (והראוני בא"ז הל' שבת סימן מ"ה שממנו מקור דינו של הרמ"א דמבואר דבלא קראו פ' אמור בשבת וצוה הראב"ש להתחיל בשבת של פ' בהר ולקרות פ' אמור וגם פ' בהר ע"ש ומבואר דס"ל דיתחיל פ' של שבת שעברה וע"ש שכ' דאין קבע לפרשיות של שבת זה או זה ע"ש היטב).

### **תוספות מסכת ברכות דף יד עמוד ב**

למה קדמה פרשת שמע לוהיה אם שמוע - וא"ת תיפוק ליה דקדמה בתורה וי"ל דהכי קאמר למה קדמה אף לפרשת ציצית דקדמה לכולן אלא ודאי אין אנו חוששין לזה שהיא קודמת בתורה משום דאמרינן אין מוקדם ומאוחר וא"כ היה לנו להקדים והיה שהיא מדברת בלשון רבים.